

TRANSKRIBERINGSPRINCIPER – GAW

Dessa principer rör registrering från handskrifter. Registrering från tryckta källsamlings sker med den transkribering som finns i den tryckta versionen. Skulle den tryckta versionen vara i fraktur så kan en del av nedanstående principer användas.

1. Transkriberingen ska göras så att den underlättar användande av databasen för forskningsändamål. Databasens användare ska kunna söka och få ut resultat som inte störs av transkriberingen.

- a. Använd inte hakparentes, snedstreck eller annat för att stoppa in bokstäver i ord. Det stör sökningen. Behöver du förklara något, så gör det efter ordet och inom hakparentes.
- b. Hakparenteser används inom ord används vid markering av oläsbarhet: [?].

2. Handskrifter från tiden 1550-1800 är mestadels i fraktur (tysk stil). När de ska transkriberas, så ska det ske till vår tids typsnitt (antikva).

- a. På samma grund ska *romerska siffror* transkriberas till vår tids (arabiska) siffror. (Undantag: se punkt 6, Dateringar.)

3. Grundregeln är: *Skriv det ni ser.*

- a. *Versal eller gemen.* Bruket av stor eller liten bokstav i början på egenamn eller substantiv/adjektiv varierade med olika skrivare. Återge som ni läser det. Gör inte om versal till gemen eller tvärtom.
- b. *Särskrivning.* Särskrivning av ord kunde förekomma. Återge detta som särskrivning när ni antar att det är särskrivning.

4. *Diakritiska tecken.*

- a. Av dessa återges ring och punkter (trema) som skapar egna bokstäver, alltså: å, ä, ö i svenskan, samt ü i tyska ord och namn.
- b. Därtill återges akut och grav accent i låneord. Vanligen handlar detta om akut accent över e: t.ex. armé, och grav accent över a: à.
- c. Övriga diakritiska tecken återges inte. Det gäller t.ex. ú, ý, ë, ï, ç.
- d. Ett speciellt problem erbjuder 'y'. Är det ett 'y' eller en sammanskrivning av 'ij'? En osäker regel (som kan variera mellan skrivare) är att den nedre

stapeln är mer svängd åt vänster vid 'y'. Men det är en osäker regel. Man kan också utgå från ljudbilden: Om det vid ordet 'by' är 'by' som avses, så transkribera 'by': är det 'bi' som avses, så transkribera 'bij'.

5. *Ligaturer*. Sammanskrivning av bokstäver skrivs ut. Ex: 'æ' och 'œ' skrivs 'ae' respektive 'oe'.

6. *Förkortningar*. De består vanligen i utelämnning av en eller flera bokstäver i slutet av ord (*suspension*) eller inne i ord (*kontraktion*). Ibland brukas också *specialtecken* för vanligt förekommande ord, inte sällan mått av olika slag.

- a. *Utelämning* (suspension, kontraktion). Vid utelämning återges de tecken som ingår i förkortningen, t.ex. 'H', 'Hr'. (Vi markerar inte att slutbokstaven kan vara upphöjd, ha streck under, eller liknande. Vi markerar inte heller uteslutna bokstäver med kolon, eller liknande.) Eventuell utskrivning sker efter förkortningen och inom klammer: H [Hustru], Hr [Herr].
- b. *Nasalstreck I*. En speciell förkortning är nasalstreck över en bokstav, vilket indikerar att en bokstav har utelämnats. Man finner det oftast över 'm' och 'n' inne i ord, där strecket markerar att bokstaven ska dubblas: 'manen' med streck över tredje bokstaven ska utläsas 'mannen'. I dessa fall transkriberar vi med dubbel bokstav, 'mm' eller 'nn', utan att markera det särskilt; vi skriver alltså 'mannen'.
- c. *Nasalstreck II*. Ett streck kan också finnas över sista bokstaven i ett ord och indikerar då att en bokstav, vanligen 'm' eller 'n', ska tilläggas. I dessa fall lägger vi utan vidare till bokstaven vid transkribering.
- d. *Specialtecken*. Det finns ett antal speciella förkortningstecken som används för vissa ord, särskilt sådana som betecknar mynt, mått och vikt, t.ex. ℔ som beteckning för 'pund'. Hit hör också 'mz' som tecken för 'medh'. Dessa finns förtecknade i Svedlund och Svenonius, "Svenska skriftprov 1464-1828" (Uppsala 1938), s. 10. Dessa förkortningar skrivs ut, utan att särskilt markera det. Vid transkriberingen ska orden stavas som i "Svenska skriftprov" (se *bilaga*). Om tecknet följs av t.ex. ett 'r', så ska detta fogas till ordet vid transkribering. Marktecknet skall alltså skrivas 'mark'; följs det av ett 'r' ska det skrivas 'marker'.
- e. *Specialtecken i latinska förkortningar*. Det finns några latinska förkortningar som kan förekomma i svenska handskrifter, särskilt om präster

hållit i pennan. Eftersom det rör sig om specialtecken med egna betydelser, så skrivs de ut vid transkribering.

- a. Streck över eller genom bokstaven 'p': Ett streck genom stapeln i bokstaven 'p' betyder 'per', ett streck över bokstaven 'p' betyder 'pre':

Ɔ	= per, par... por...
p̄, p̃	= prae, pre... (l)

- b. Ett tecken som ser ut som siffran '9' betyder 'con', 'com', 'cum' etc.
- c. Det finns ytterligare andra. Rådfråga förkortningsordbok, t.ex. Adriano Capelli, *Lexicon abbreviaturarum* (finns i biblioteket och på nätet:

<http://www.hist.msu.ru/Departments/Medieval/Cappelli/>

En engelsk översättning av Capellis inledning, i vilken han förklarar principerna bakom förkortningarna, finns nu på nätet:

<http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream/1808/1821/3/47cappelli.pdf>

- f. *Dateringar*. Förkortningar i dateringar återges som de ser ut. Behöver förkortningen skrivas ut, så sker det inom klammer efter. T.ex. "Xbris [decembris]"

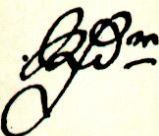
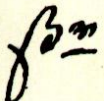

7. *Skiljetecken*. I fall att fraktur har annorlunda skiljetecken än antikva, så transkriberas de till antikva. T.ex.:

- a. Tecknet för komma var ofta (särskilt i tryck) ett snedstreck: '/'. Detta återges med kommatecken i antikva: ','.
- b. Parentestecken var ofta ett lodrätt streck och ett kolon: '|: Så här :| Detta återges med parentestecken i antikva: (Så här)

8. *Citationstecken*. De ser ut som vår tids dubbla citationstecken: ". De kan stundtals finnas i kanten av varje ny rad i citatet, men vid transkribering sätts de ut endast i början och slutet av citatet.

9. *Avstavningar*. Avstavningstecken i slutet (och stundtals i början) av rader återges inte vid transkribering.

//BJ

	thet (1479)
	medh (1479)
	medh (1654)
	etcetera (1479)
	etcetera (1552)
	etcetera (1677)
	Daler (1654)
	öre (1623); vanligaste tecknet för öre är emellertid %.
	penningar (1623); egentligen: »thenarer»
	Riksdaler (1820)
	skillingar (1820)
	runstycken (1820)
	tunna (1623)
	fjärdingar (1623)
	mark (1623)
	mark (1674)
	pund (1654); egentligen »libra»
	lispund (1718)